

EVAADAM

12 prelúdií pre začiatok*

Klavírny manuál pre samostatného človeka

Text Fero Király
Hudba Adam Baranec

* **klavír** (od 18. storočia) • Z nem. *Klavier*, čo je prevzaté z fr. *clavier*, pôvodne, súbor klávesov na určitých hudobných nástrojoch; výraz je odvodený od lat. *clavis* ‚klúč‘.

Adam Baranec

EVA A A D A M

12 prelúdií pre začiatok

Klavírny manuál pre samostatného človeka

Zostavil a poznámkami doplnil
Fero Király

ooo 2023

Vydanie tejto publikácie bolo súčasťou projektu ooo_2023, ktorý ako hlavný partner z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.
Vydanie tejto publikácie bolo podporené zo Sociálneho a kultúrneho fondu SOZA.

u. fond
na podporu
umenia

Sociálny
Kultúrny
Fond

Hudba © 2023 Adam Baranec
Text © 2023 Fero Király
Grafická úprava a sadzba © 2023 Matej Lacko
Všetky práva vyhradené.
Interné katalógové číslo: ooo2
ISMN: 978-0-9010038-1-1

Venované Dušanovi, Slávke a Line

Milá hráčka, milý hráč,

v rukách držíte experiment – zbierku nôt pre klavírnych začiatočníkov a začiatočníčky v dospelom veku. Je dielom, ktoré som vytvoril spolu s mojím bývalým žiakom, dnes už skúseným mladým skladateľom, Adamom Barancom.

Pred pár rokmi Adam, vtedy ešte tínedžer a môj študent, napísal niekoľko jednoduchých skladieb pre Evu Vozárovú, ktorá v tom čase vo veku 30+ začínala s hrou na klavíri. Ako úplná začiatočníčka bez predošlej skúsenosti s nástrojom, bez znalosti nôt, no s istým rozhľadom v hudbe, cítila, že učiť sa hrať na skladbách určených pre deti – teda pre bežných klavírnych začiatočníkov – nie je celkom ono. Adamove kompozície prišli vhod; pomohli s nedostatkom hudobnej literatúry pre dospelú študentku, ktorá okrem cvičení pre ruky chce a potrebuje cvičiť aj svoju myseľ a uši, prehlbovať chápanie hudby a naberať nové skúsenosti. Tak vzniklo niekoľko skladieb, ktoré ponúkli možnosť stráviť príjemný čas za nástrojom pre dospelé začiatočníctvo.

Idea posunúť tieto skladby ďalej tlela niekoľko rokov a nakoniec spustila proces, ktorého výsledkom je ponúkaná zbierka. **12 prelúdií Adama Baranca pre dospelých začiatočníkov** je našim príspevkom k podpore odvahy k domácejmu muzikovníctvu, ktoré považujeme za výborný a zmysluplne strávený čas. Každá hráčka, každý hráč ho má možnosť celkom bežne tráviť sám so sebou, neskôr možno so spoluhráčmi alebo poslucháčmi – priateľmi, rodinou, izbovými kvetinami, holubmi na balkóne – a ktovie, kam až táto cesta povedie?

PRE KOHO JE TÁTO ZBIERKA?

Album je určený pre začínajúce hráčky a hráčov. Experimentom ho nazývame preto, že nevieme odhadnúť, či náš zámer pripraviť zrozumiteľný materiál, s ktorým by ste chceli tráviť čas, zafunguje – nevieme, či sme odhadli tón, mieru detailu a úroveň výkladu. Veríme, že áno.

Je určený na domáce štúdium a vyžaduje preto u čitateľstva jednu z dvoch vecí: buď máte základné vedomosti o hudbe a jej európskom zápise – viete trochu čítať z nôt, nie sú vám úplne cudzie pojmy ako takt, rytmus, doba, rôzne pomlčky,

artikulačné značky (napr. *legato*), dynamické značky (napr. *forte*, *piano* atď.), husľový a basový kľúč, notová osnova – a viete sa v tomto priestore orientovať. Alebo tieto veci neovládate, ale viete si ich dohľadať.

Nedajte sa odradiť. Je to podobné, ako učiť sa akýkoľvek jazyk a jeho zápis. Veľa vecí sa dnes poľahky dozviete online. Navyše, táto zbierka sa vás bude snažiť cez potenciálne neznáme a problematické miesta zozačiatku previesť a vysvetliť vám ich. Je to *hra* – treba do nej niečo vložiť a niečo sa vám z nej vráti späť.

Za vznikom tejto zbierky bola idea ponúknuť zaujímavý, no nie príliš náročný materiál pre tých, ktorí hľadajú, skúšajú a možno potrebujú určitý návod.

Pokiaľ ste v hre na klavíri – alebo v hudbe celkovo – úplní začiatočníci, neviete čítať noty a neovládate základnú terminológiu, ale chcete sa naučiť hrať, pokúsili ste sa o to, no nedarí sa vám – nájdite si aspoň na istý čas učiteľa, učiteľku. Na Slovensku máme základné umelecké školy, ktoré prijímajú žiactvo bez vekového obmedzenia a hodiny hudby prebiehajú individuálne.

PRV NEŽ ZAČNETE

Na *hraní* sa s klavírom mám rád, že po istom čase sa stane rituálom. Ste sami, pracujete so sebou, na sebe, tak, ako chcete. Učíte sa disciplíne, hľadáte si vlastný systém, prichádza dobrý pocit zo zvládnutia čohosi – a to, že tempo učenia sa mení (raz máte pocit, že vám všetko ide ľahko, inokedy zas stojíte na mieste), učí aj akejsi pokore, spomaleniu.

Učiť sa hrať na klavíri nie je instantná záležitosť. Tento proces trvá, a ak pri ňom vydržíte, časom možno zistíte, že sa stal súčasťou vášho života viac, ako ste si mysleli. Je to ako joga alebo čokoľvek iné spojené s celým človekom – s telom aj myslou. Ak to s niečím myslíte vážne, treba sa tým *zaoberať*. Neexistuje cieľ, do ktorého máte dobehnúť. Tu sa len kráča a vy si vyberáte, ktorým smerom pôjdete: aké skladby chcete hrať, či chcete improvizovať, komponovať alebo skúsiť iný nástroj. Čím viac sa naučíte, tým širšie možnosti sa pred vami odhalia. To je to, čo naučil klavír mňa.

Preto by som vám pre začiatok chcel ponúknuť zopár rád, ktoré vám môžu pomôcť vytvoriť si vlastný spôsob, systém, alebo, ak chcete, pravidlá *hry* – a stráviť pri klavíri príjemný čas:

1. Skôr ako si sadnete za klavír, vyhradte si ničím nerušený čas. Je to váš čas vo vašom živote, ktorý ste sa rozhodli stráviť práve takto.

2. Je príjemné prichystať si kávu, čaj alebo niečo iné, čo máte radi, čo vám pomôže vnímať, že tento čas je istým spôsobom rituál.

3. Pri štúdiu materiálu sa neponáhľajte. Aj tu platí to, čo všade: nemôžeme mať všetko, vždy a naraz.

4. Ku klavíru si sadajte čo najčastejšie, vždy keď máte možnosť, hoci len na pár minút. Cvičte pravidelne, ideálne aspoň 2x týždenne pol hodinu alebo dlhšie.

5. V ideálnom prípade pri každom cvičení na klavíri:

- ▶ zopakujte si niečo z minulého sedenia,
- ▶ zrekapitulujte si, na čom aktuálne robíte, akým problémom, pasážou sa práve zaoberáte,
- ▶ stanovte si, čo chcete zvládnuť dnes – buďte pri tom realisti,
- ▶ zaimprovizujte si alebo zahrajte si len tak pre radosť niečo, čo už poznáte.

6. Za klavír si sadnite vždy tak, aby ste mali lakte mierne nad úroveň klaviatúry. Chrbát držte vystretý – nehrbte sa – a raz za čas si naň spomeňte.

AKO ČÍTAŤ TÚTO ZBIERKU?

Niektoré skladby, najmä na začiatku zbierky, obsahujú poznámky, ktoré vám pomôžu úspešne prečítať hudobný zápis a zvládnuť hru. Prinášajú aj tipy na cvičenia, ktoré môžu byť užitočné pri zdokonaľovaní klavírnej hry.

Ako budete zbierkou postupovať, všimnete si, že poznámky pomaly ubúdajú. Čím bližšie sa s materiálom oboznámite, tým menšiu pomoc budete potrebovať. Venujte sa skladbám, spoznávajúce ich a snažte sa ich postupne zvládnuť.

Kým sa pustíte do skladieb samotných, ponúkame vám ešte zopár rád, ako pristupovať k tomuto materiálu a ku práci s klavírom celkovo, aby mala čo najväčší zmysel. Môžete, ale nemusíte, si ich prečítať na začiatku. Ak chcete, pustite sa priamo do skladieb. V závislosti od vašich skúseností však časom možno zistíte, že potrebujete ďalší komentár, návod, vysvetlenie. V procese výučby každý občas zastane. Vtedy je dobré získať nový náhľad na vec – možno vám ho poskytnú práve poznámky na nasledujúcich stranách.

Nevieme o tom, že by albumov podobných tomuto nášmu existovalo veľa. Aj to je dôvod, prečo sme sa rozhodli jeden napísať.

Za všetkých, ktorí sa na vzniku tejto zbierky podieľali, vám prajem, aby ste si s 12 prelúdiami Adama Baranca užili skvelý čas.

HRAŤ NA KLAVÍRI

Za slovami „hrať na klavíri“ sa môže skrývať veľa rôznych činností. Môžeme hrať podľa návodu, napríklad podľa nôt, môžeme improvizovať alebo komponovať, môžeme experimentovať so zvukom strún a všeličo iné.

Je dôležité poznamenať, že hra na klavíri je nielen mentálna, ale aj fyzická aktivita. Používame pri nej náš *interface* – telo, ruky, nohy –, ktorým sa potrebujeme naučiť ovládať *interface* klavíra čo najprirodzenejšie a najekonomickejšie. Čo to znamená? Ekonomický znamená snažiaci sa o čo najúspornejší pohyb. Prirodzený znamená, že takýto pohyb by nemal mať žiadne negatívne dôsledky na naše telo. Obe tieto kvality smerujú k ľahkosti, uvoľnenosti, dobrému zvuku, teda k opaku strnulosti a ťažkopádosti. Predstavte si krasokorčuliarov – skáču trojité, štvorité skoky a vyzerá to úplne ľahučko. Trik je v tom, že vynaložia *iba toľko* energie, koľko je nutné a zapoja *presne tie* svaly, ktoré potrebujú. To je to, čo celé roky cvičia.

Nesprávnym sedením, držaním tela či stuhnutosťou končatín sa môžete dopracovať ku zdravotným problémom – krčom, bolesti chrbta aj vážnejším neprijemnostiam. To nechcete. Hra na klavíri (rovnako ako hra na akomkoľvek inom hudobnom nástroji) má v tomto ohľade veľa spoločného s inými činnosťami, kde pracujeme s vlastným telom a myslou zároveň – napríklad s kung-fu, tancom, jogou a pod. Okrem hudobnej predstavivosti teda hľadáme aj prirodzenosť a ľahkosť pohybov. Ak budete pri hraní alebo cvičení cítiť únavu ruky, svalov, krku alebo chrbta, treba niečo zmeniť alebo si dať pauzu. Tieto veci sa ťažko opisujú, ale na problémoch je dobré to, že ich každý spozná. Pestujte citlivosť k svojmu telu.

To je dôvod, prečo *toľko trvá*, kým sa človek naučí hrať na klavíri. Rovnako ako športovci, aj hudobníci pracujú s telom a hlavou zároveň. Čím lepšie dokážu oboje *zladit'*, tým majú lepší *interface* – výbavu – pre svoju aktivitu.

Táto publikácia vám ponúkne návody, ale nevie vás odkontrolovať. Ak vás hra na klavíri začne naozaj baviť a časom to s ňou budete myslieť vážnejšie, nájdite si niekoho, kto vás bude viesť a pomôže vám. Nájdite si trénera.

NÁSTROJ

Do podoby, v ktorej ho poznáme dnes, dospel klavír okolo roku 1700. Navrhol a skonštruoval ho Bartolomeo Cristofori, výrobca čembál z Padovy v Taliansku, ktorý pracoval ako správca hudobných nástrojov pre Ferdinanda de' Medici, toskánskeho veľkvojvodu.

Pred čembalom, ktoré je jedným z technologických predkov klavíra, existovalo niekoľko iných klávesových nástrojov, napr. prvé organy, ktoré využívali na tvorbu zvuku píšťaly.

6 Najstarší známy organ, s klaviatúrou podobnou tej dnešnej, je z roku 1361. Zmienka o ňom pochádza z nemeckého mestečka Halberstadt, v ktorom sa aj vďaka tejto súvislosti dodnes dejú mimoriadne zaujímavé organové javy, o ktorých si môžete prečítať inde¹.

Cristoforiho vynález kombinoval prvky dvoch nástrojov, čembala a klavichordu. Z nich vytvoril úplne nový nástroj s oveľa širším dynamickým rozsahom. Pôvodne sa nazýval *gravicembalo col piano e forte*, v preklade: klávesový nástroj s mäkkými a hlasnými tónmi, ktorý bol neskôr skrútený na *pianoforte* a potom na piano. Nový mechanizmus umožnil hrať na nástroji ticho – alebo nahlas – v závislosti od použitej sily. Táto revolučná zmena priniesla celkom nové možnosti zvuku a hudby.

Súčasná forma klavíra – mechanizmus kladiviek a strún – bol zavedený na prelome 18. a 19. storočia. Rozvoj priemyslu v 19. storočí umožnil výrobu liatinových rámov a kvalitného drôtu, čo sa premietlo do spevnenej konštrukcie a prinieslo farebnejší a mohutnejší zvuk.

Klavír je technológia stará niekoľko storočí. Je to objekt značnej veľkosti a mať ho doma je vážne rozhodnutie, ktoré ovplyvní váš život a zmapuje susedské vzťahy. Rozdiel medzi akustickým (dreveným) a elektrickým klavírom je naozaj markantný. Akustický klavír je živý objekt, ktorý inšpiruje zvukom a dotykom. Elektrický môže byť alternatívou, hlavne na začiatku, no časom zistíte, že hrať na ňom je ako žiť na umelých sladidlách – niečo tomu chýba a až tak *to nebaví*. Výhodou a čiastočnou kompenzáciou však môže byť dostupnosť iných zvukov, napr. organu, elektrického piana, Rhodes a pod.

Klavír je zaujímavý premyslený *interface* bielych a čiernych klávesov. Je v ňom zakódovaný zvuk európskej hudby, postavený na systéme 12-tich poltónov. Je to zvukový objekt – *l'objet sonore*. Je to miesto, kam si odkladáte levanduľové vrecká proti moliam. Je to miesto pre knižky, pýcha domácnosti, najťažšia vec, akú máte doma (možno aj najstaršia), je to stojan na noty, fotografie a kvety, kus nábytku, krásne spracovaný predmet z dreva a kovu. Je to čas, ktorý s ním strávite.

AKO ŠTUDOVAŤ A CVIČIŤ

ZA NÁSTROJOM

Nech ide o akýkoľvek nástroj, všimnite si, že vždy vykonávate jednu z týchto činností:

1. **Študujete** – spoznávate, analyzujete skladbu, kompozíciu.
2. **Cvičíte** – viete, čo by ste chceli dosiahnuť (zvládnuť, zahrať, vylepšiť) a pracujete na tomto probléme. Zároveň naplňate svoju predstavu o tom, ako by výsledok mohol znieť. Spôsobov, ako cvičiť, je veľa – môžete sa venovať cvičeniam na zlepšenie techniky hry, pracovať na konkrétnej časti skladby alebo na skladbe ako celku. Pri cvičení zlepšujete schopnosť ovládať nástroj podľa svojich predstáv. Popri tom nástroj spoznávate, vylepšujete, adaptujete svoje schopnosti na čo ideálnejší výsledok. Ideál vychádza len z vašej predstavy.
3. **Hráte** – pre radosť, s chuťou, to, čo chcete a ako chcete. Pre seba alebo pre druhých. Naučené skladby či improvizácie. Ak sa aj nepodarí všetko dokonale, nevadí. Stáva sa to bežne. Dôležitý je zážitok z hrania, potešenie, skúsenosť. No odkryje sa vám aj proces učenia – pri hraní sa vždy ohlásia tie miesta, ktoré by potrebovali viac vašej pozornosti. Spoznáte ich sami.

PREDSTAVA O SKLADBE

Určite si viete vybaviť svoju obľúbenú hudbu. Skúste si ju predstaviť. Zamyslite sa nad tým, čo všetko je vo vašej predstave obsiahnuté.

Ak ste začiatočník alebo začiatočníčka, pravdepodobne ešte nemáte výbavu na to, aby ste vedeli pomenovať všetky parametre tejto predstavy. Máte však zrejme predstavu o zvuku (teda o nástroji, ktorý hrá), nálade, rytme, tempe, frázovaní a podobne. Čím viac parametrov, ingrediencií vlastností hudby viete pomenovať, tým viac si ich viete predstaviť. O to lepšie porozumiete tomu, čo robíte a budete si vedieť modelovať predstavu o tom, čo by ste chceli robiť.

Jednoducho, čím máte lepšiu predstavu, tým to, čo robíte, je viac vaše.

AKO POSTUPOVAŤ PRI CVIČENÍ SKLADIEB

Cvičenie je proces odstraňovania problémov pri hre a vylepšovanie hry samotnej.

Pri štúdiu si vyberte vždy jednu zo skladieb, na ktorú sa sústreďte. V závislosti od vašich schopností môžete cvičiť najprv každú ruku zvlášť alebo rovno obe ruky spolu – v prípade začiatočníkov však odporúčame najprv ruky rozdeliť.

Skladbu si vždy podelte na menšie úseky, napr. niekoľko taktov; časom uvidíte, že niektoré takty spolu „súvisia“ viac ako iné – vytvárajú spolu menšie ucelené časti skladby, ktoré sa dobre cvičia spolu. Postupujte po týchto menších úsekoch. Až keď jeden zvládnete, prejdite na ďalší a časom ich spájajte do väčších celkov – až pokým nebudete vedieť zahrať celú skladbu plynule spolu.

Hrajte pomaly, neponáhľajte sa a nesnažte sa skladbu ani jej časti hneď zahrať v tempe, aké si ideálne predstavujete. Pri cvičení platí, že hráme v takom tempe, aby sme zvládali zároveň hrať a sústrediť sa na všetky elementy a súvislosti – materiál, prstoklad, orientáciu v skladbe, rytmus – a aby sme tieto prvky boli schopní spojiť a dosiahnuť čo najlepší výsledok.

Až vtedy, keď už máte daný úsek „v rukách“ a plynulo ho viete zahrať, je čas zvýšiť tempo.

Ak vám už jednotlivé úseky idú a chystáte sa ich pospájať, môžu sa vyskytnúť ťažkosti práve v miestach, kde sa spájajú. V prípade, že sa tak stane, sústreďte sa práve na tieto spoje – napr. na posledný takt z prvého úseku a prvý takt z druhého.

Pri všetkom platí, že ak sa vyskytne problém, pokúste sa ho zanalyzovať a nájsť riešenie. Postup je nasledovný: skontrolujte, či ste dobre prečítali text (noty, rytmus, prstoklad a pod.), v tom býva problém najčastejšie. Ak je všetko správne a problém pretrváva, nevadí, môže ísť napríklad o motorickú zručnosť alebo schopnosť koncentrácie. To sú veci, ktoré si vyžadujú čas. Problematické miesto si poznačte a vracajte sa k nemu, až pokým ho nezvládnete. Pomáha aj trocha odstupu – napríklad sa môžete pozrieť na iné úseky skladby a potom sa vrátiť k tomu problémovému. Alebo skúste na chvíľu robiť niečo iné a ku klavíru sa vráťte neskôr. Mozog a ruky vyžadujú pri spoznávaní nového materiálu svoj čas.

Dajte si pozor na častú chybu: necvičte dlhý úsek kvôli jedinému problematickému miestu. Zamerajte sa rovno na problém a venujte sa chvíľu len jemu, zvládnete ho rýchlejšie. Častým javom u začiatočníkov býva, že kvôli konkrétnemu problému, povedzme v 7. takte, hrajú celú skladbu od začiatku do konca. V tejto fáze, pokiaľ potrebujete vyriešiť jedno konkrétne miesto, je vždy lepšie sa pozrieť na problém pod mikroskopom a precvičovať len problematické miesto a pár taktov okolo neho.

Ide vám to pomaly, lebo neviete plynule čítať noty? Nevadí, čím viac sa im budete venovať, tým plynulejšie vám to pôjde.

ANALÝZA MATERIÁLU

Noty sú text ako každý iný, napríklad poviedka. Ak neviete dobre čítať noty, je to ako by ste sa snažili prečítať poviedku v jazyku, ktorý neovládate.

Analýza neznamená, že musíte ľahko pochopiť celý text alebo získať predstavu o presnom znení skladby. Je to schopnosť porozumieť aspoň tým parametrom textu (skladby), ktoré dokážete rozoznať a na ktoré treba pri ďalšej práci dbať. Čím viac skúseností nadobudnete, tým viac detailov dokážete pri pohľade na notový text dekódovať a o to ľahšie si budete vedieť predstaviť charakter skladby.

Napríklad ja, Fero, neviem po taliansky, no skúsím si predstaviť, ako by som vedel elementárne zanalyzovať taliansky text.

Vidím, že text je napísaný v latinke (nie v azbuke, čínskej abecede, hieroglyfoch). Vidím rozsah textu a mám predstavu o tom, či ide o krátky alebo dlhý žánr. Všimnem si štruktúru, a možno aj slovnú zásobu textu. (Mám pred sebou verše? Obsahuje text poznámky pod čiarou a veľa dlhých, možno odborných slov?) Všimnem si, či sa v texte niečo viditeľne opakuje. Zanalyzujem interpunkciu – neprevláda výrazne zvolací alebo opytovací tón? Zamyslím sa nad tým, o akú skupinu jazykov asi ide. Na základe toho si viem predstaviť, ako sa bude pracovať s rytmom reči či s prízvukom.

Najlepší spôsob, ako začať so štúdiom skladby podľa nôt, je prejsť si rovnakým spôsobom notový zápis bez hrania a vytvoriť si tak predstavu o tom, do čoho sa púšťate.

1. Koľko dób počítam v tejto skladbe? (Zisťujeme metrum, takt.)
2. Je skladba skôr rýchla alebo pomalá? (Zisťujeme tempo).
3. Hráam jednou alebo dvomi rukami?
4. Je skladba hlasná alebo tichá? (Zisťujeme dynamiku.)
5. Obsahuje veľa rôznych typov nôt alebo veľa rovnakých? (Zisťujeme, či má zložitý alebo jednoduchý rytmus.)
6. Opakujú sa niektoré motívy alebo sa materiál stále mení?
7. Viem si skladbu rozdeliť na kratšie úseky, ktoré by sa mi ľahšie cvičili?

Niektoré z týchto pojmov možno poznáte, iné nie. Táto zbierka sa vás pokúsi s nimi oboznámiť. V jej závere navyše nájdete Slovník pojmov, ktorý vám pomôže lepšie sa v novej terminológii orientovať a vyhľadať si informácie na internete.

Ak máte takú možnosť, vypočujte si skladbu už pri jej analýze, aby ste zistili, ako má znieť a sledujte pri tom noty. Nahrávky skladieb z tejto zbierky nájdete na našom webe na adrese www.zdruzenie.ooo/evaaadam/.

Analýza skladby takisto pomáha odhaliť ťažkosti, napríklad miesta, ktorým nerozumiete a musíte sa ich naučiť, spoznať ich. Notový zápis pozostáva z rôznych symbolov a (väčšinou) talianskych výrazov. Ak niektorým nerozumiete, vyhľadajte si ich a spravte si poznámku. Ľahšie si ich do budúcnosti zapamätáte.

Možno narazíte aj na miesta, ktoré viete prečítať, ale je ťažké ich zahrať. Tie je dobré si označiť a pravidelne sa k nim vracieť.

A napokon – pri analýze každej skladby si budete opakovať poznatky a upevňovať si ich.

Vytvoriť si predstavu o skladbe len na základe nôt nie je jednoduché a netreba zneistiť, ak vám to nepôjde hneď, ani rýchlo. Napriek tomu vás budeme k takejto analýze nabádať. Prvých sedem skladieb tejto zbierky sme doplnili o podrobné analýzy, ktoré vás prevedú úplnými začiatkami. Čím ďalej v zbierke pokročíte, tým lepšie si osvojíte niektoré postupy a budete ich vedieť uplatniť aj bez našich rád – skladbu si zanalyzujete sami.

Nebojte sa písať priamo do nôt, ideálne ceruzkou – robia to aj skúsení hráči.

Takáto analýza vám uľahčí a spríjemní ďalšie fázy práce so skladbou.

HRA Z LISTU A HRA SPAMÄTI

Väčšina začiatočníkov pracuje tak, že sa oboznámi s materiálom (v tomto prípade s notami a našou analýzou k nim) a skladbu si nacvičia naspamäť. Pravdepodobne to tak zo začiatku budete robiť aj vy. Je to úplne v poriadku. Nemusíte sa cítiť zle, ak neviete hrať z listu (z nôt). No aj tento prístup má svoje výhody. Napríklad: nemusíte si nič pamätať, dívate sa do nôt a hráte, čím si trénujete hmatovú orientáciu na klaviatúre. Chce to však trochu cviku.

PÁR SLOV PRED CESTOU

Keď sa učíte hrať podľa nôt, zisťujete, čo, kde, kedy a ako sa odohráva (a doslova – hrá). Za posledných tisíc rokov vzniklo v zápise európskej hudby veľmi veľa symbolov a pojmov. Noty, rytmus, pomlčky, kľúče, taktové čiary, hlasitosť (dynamika), textové pokyny, metrum, artikulácia a mnoho ďalšieho... Pre kódovanie – vyjadrovanie zvuku, hudby – sme si vytvorili celkom nový, pomerne bohatý jazyk, ktorý môže na začiatku vzbudzovať značný rešpekt.

Na nasledujúcich stranách nájdete 4 typy obsahu:

1. **Noty dvanástich prelúdií Adama Baranca.**
2. **Analýzu**, v ktorej vás čo najjednoduchším spôsobom navedieme na to, ako noty dešifrovať, analyzovať a pripraviť

sa na hru. Analýza dopĺňa prvú polovicu skladieb v zbierke – veríme, že neskôr ju už nebudete potrebovať, pretože si ju dokážete spraviť sami.

3. **Sprievodcu**, teda návod, ako pristúpiť k nácviču, ako uchopiť podstatu a zvučnosť skladieb. Sprievodca obsahuje aj odporúčania na improvizácie, ktoré zvládnu aj začiatočníci. Pomôžu vám lepšie si „ohmatať“ zvukové teritórium, do ktorého sa púšťate.

4. **Slovník pojmov** v slovenčine a angličtine, ktorý nájdete na úplnom konci zbierky a uľahčí vám samostatné vyhľadávanie nových pojmov a hudobných značiek na internete. Veríme, že úplným začiatočníkom pomôže prekonať bariéry.

Ak nemáte žiadne predošlé skúsenosti s notami, nástrojom ani teóriou, no napriek tomu to chcete s Evou a Adamom skúsiť, budete to mať asi o čosi ťažšie ako trochu skúsenejší hráči. No nebojte sa, za pokus to určite stojí.

Držíme palce!

Vlastne nie, palce vám nedržíme, budete ich potrebovať.

10 PRELÚDIUM I.

pp sempre

3

3

5

10

p

da capo ad libitum

ANALÝZA

Notová osnova

V každom riadku vidíme dve notové osnovy, čo znamená, že skladba je pre dve ruky.

Kľúč

V skladbe máme husľový kľúč (G kľúč) pre pravú ruku a basový (F kľúč) pre ľavú. To je v hudbe pre klavír bežné.

Metrum

Značka $\frac{4}{4}$ na začiatku nôt označuje štvorštvrtový takt. To znamená, že v takte máme štyri doby, pričom jedna doba má hodnotu štvrtovej noty. Počítame takto: 1 (raz) – 2 (dva) – 3 (tri) – 4 (štyri).

Rythmus

V zápise nie sú iné ako celé noty a celé pomlčky, z čoho vyplýva, že rytmus je pravidelný. Každá nota má 4 doby. Plynulosť rátania sa bežne kontroluje metronómom. Dnes už si na to nemusíte kupovať prístroj, existuje aj ako aplikácia do telefónu. Klávesy stlačíme na prvú dobu.

Na niektorých miestach si môžete všimnúť oblúky spájajúce rovnaké tóny. Nazývame ich ligatúry a znamená to, že tieto tóny sú spojené – nehráme ich viackrát, ale jedenkrát dlhšie.

Tóny

Pri pozornejšom pohľade zistíte, že v celej skladbe sú len tóny *d* v rôznych oktávach.

Dynamika

Značka **pp** v úvode znamená *pianissimo*, t.j. „veľmi ticho“.

Forma

Posledná taktová čiara je zdvojená, naznačená hrubšie a v každej ruke obsahuje dvojbodku. Čítame ju ako opakovacie znamienko, to znamená, že celú skladbu zahráme ešte raz.

Slovné pokyny

Pokyn *da capo ad libitum* na konci nôt znamená „opakovať ľubovoľne veľa krát“.

Sempre znamená „stále“. V tomto prípade hráme *pianissimo* počas celej skladby.

Pedál

Označenie v historickom fonte pod notovou osnovou na začiatku skladby je pokynom na stlačenie pravého pedálu, ktorý mení zvuk vychádzajúci z klavíra.

Iné

Na začiatku 2. a 3. riadku vidíte čísla (6, 11) – označujú poradové čísla taktov. Slúžia na ľahšiu orientáciu pri hre.

Čísla nad alebo pod notami označujú doporučený prstoklad, pričom palec sa označuje ako 1, malíček ako 5.

Táto analýza môže spočiatku vyzeráť veľmi komplikovane. No tak ako každá oblasť, aj hudba a veci s ňou súvisiace v skutočnosti pozostávajú z veľkého množstva jednoduchých informácií. Nenechajte sa odradiť.

SPRIEVODCA SKLADBOU

Tento sprievodca vás prevedie procesom nácviku. Dopĺňa skladby, ktoré si ho z nášho pohľadu vyžadujú. Okrem praktických tipov prináša aj malé cvičenia, zamyslenia a improvizácie, ktoré vám pomôžu vytvoriť si predstavu o skladbe a pocite z nej, ktorý hľadáme.

Všetko je o počúvaní

Vyskúšajte toto: rozozvučte na klaviatúre ľubovoľný tón a počúvajte, čo sa deje. Toto je základný zvuk prvého prelúdia.

Improvizácia

Improvizujte podľa nasledujúceho návodu:

- ▶ Zahrajte ľubovoľný tón *d*.
- ▶ Počúvajte, pokým nezanikne.
- ▶ Opakujte aspoň 20-krát.

Zamyslenie a predstava

Na čo bolo zamerané toto cvičenie?

Improvizáciou hľadáte konkrétnejšiu predstavu, ako asi má znieť prvé prelúdium. Môžete si ju zopakovať a skúšať pri tom iné tóny než *d*. Ide o ich zvuk, moduláciu, dĺžku a iné

vlastnosti, ktorých kvalitu hľadáte. Hoci, samozrejme, má to svoje špecifiká a detaily, na ktoré treba dbať.

Detail

Skúška správnosti: porozumeli ste analýze skladby a orientujete sa v jej zápise? Ak nie, vráťte sa k nej, pozrite sa do slovníka na konci tohto albumu alebo si veci, ktoré vám nie sú jasné, vyhľadajte na internete. Ak vám robia problém iba konkrétne súčiastky skladby, sústreďte sa na ne. Napríklad rytmus si viete cvičiť aj bez nástroja, povedzme ráno cestou do práce. Najprv každou rukou zvlášť, potom spolu oboma rukami. Tempo pri tejto skladbe nie je určené. Nájdite si také, aby sa vám skladba páčila.

Ak viete skladbu rovno *nejako* zahrať, neváhajte.

Technika hry

Klávesy stláčajte mäkkými prstami. Prsty aktivujte až po konček. Hrajte, ako keby ste sa chceli dotknúť niečoho citlivého a chceli to mať pod kontrolou. Pokojne, mätko. Práve sa stretajú dva *interfacey*.

- ▶ Vyskúšajte toto: pedál nie je stlačený. Zavrite oči a skúste hmatom nájsť a pekne rozoznieť ľubovoľný tón *d* ľubovoľnou rukou alebo aj oboma naraz. Sústredene počúvajte. Nechajte tón doznieť. Zopakujte.
- ▶ Predstavte si, aký zvuk zaznie, tesne pred tým, než stlačíte klávesu. Počujete aj niečo iné ako vaše tóny?
- ▶ Použite ľubovoľný prst. Použite len druhý prst (ukazovák). Použite len tretí prst (prostredník).
- ▶ Stlačte pedál.
- ▶ Rátajte na 4 doby a nový tón stlačte po štyroch alebo ôsmich dobách.

Naštudovanie

To, čo ste práve teraz hrali, sa pravdepodobne dosť približuje charakteru prvého prelúdia.

Teraz sa môžete pustiť do cvičenia skladby tak, ako je napísaná. Cvičte rukami zvlášť alebo spolu. Nezabudnite na ligatúry.

Ak sa vám zdá skladba príliš komplikovaná alebo dlhá, môžete si ju rozdeliť na 4 + 4 + 6 taktov a naučiť sa hrať jednotlivé úseky najprv samostatne. Neskôr ich pospájajte.

Hrajte a počúvajte.

12 PRELÚDIUM II. PRE ĽAVÚ RUKU

Andante (♩ = 80)

pp
Ped.

5

10

15

ANALÝZA

Notová osnova

Áno, zdá sa vám správne – na rozdiel od predošlého prelúdia je tu len jedna osnova, to znamená, že skladba sa hrá len jednou rukou.

Kľúč

Basový kľúč naznačuje, že sa budeme pohybovať v registri tónov v ľavej časti klaviatúry. Pozorné čitateľstvo si všimlo, že k tejto skutočnosti smeruje už podtitul prelúdia.²

Metrum

Hráme v štvorštvrtovom takte. Kým v predošlej skladbe sme mali túto informáciu zapísanú ako $\frac{4}{4}$ v úvode nôt, tu rovnakú informáciu vyjadruje symbol **C** za basovým kľúčom, ktorý sa často používa na zjednodušené označenie takéhoto taktu.

Rythmus

Prelúdiu obsahuje noty štvrtové, polové, polové s bodkou a celé. Občas sa vyskytujú ligatúry, teda oblúky spájajúce rovnakú tónovú výšku. Ako sa rytmus počíta si vysvetlíme nižšie.

Tóny

Skladba obsahuje tóny *fis*, *cis* a *gis*, teda noty s krížikom.

Posuvky

Sú to značky pred notami – v tomto prípade práve spomenuté krížiky, ktoré zvyšujú notu o poltón.

Dynamika

pp = *pianissimo*, veľmi ticho, rovnako ako pri predošlej skladbe.

Tempo

Vyjadruje ho slovný pokyn *andante* napísaný na začiatku skladby nad notovou osnovou. *Andante* je talianske označenie, ktoré prekladáme ako „krokom“. Vyjadruje pocitovú predstavu tempa pokojného, nie veľmi rýchleho kráčania. V zátvorke za pokynom vidíte upresnenie, že tempo skladby by v ideálnom prípade malo byť okolo 80 BPM. To si môžete nastaviť na metronóme.

Artikulačné a iné značky

Oblúky spájajúce noty rôznych výšok označujú frázovanie. Vyzerajú podobne ako ligatúra, no keďže ide o dve rôzne noty, nie dvakrát o tú istú, má značka v tomto prípade iný význam. Znamená, že melódiu – frázu – ohraničenú takýmto oblúkom interpretujeme akoby „na jeden nádych“, aby držala pekne pokope. (Vždy si všimajte, aké noty oblúk spája – podľa toho zistíte, o ktorý z pokynov ide.)

Symbol nad poslednou notou sa nazýva korunka alebo fermáta. Predlžuje trvanie noty, pričom presná dĺžka, koľko má trvať, nie je určená – predĺžite ju skrátka tak, ako vám to bude dobre znieť.

Pedál

Rovnako ako v predošlej skladbe, aj tu je pedál stlačený počas celého prelúdia.

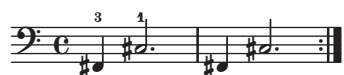
SPRIEVODCA SKLADBOU

Prvý takt

Pozrime sa na úplný začiatok. Je v ňom *fis* (štvrtová nota = 1 doba) a *cis* (polová s bodkou = 3 doby). Bodka za *cis* je dôležitá, predlžuje trvanie noty o jej polovicu. Zamyslite sa nad tým a precvičte si tento rytmus.

Zahrajte si prvý takt (obr. 1) niekoľkokrát po sebe v pomalom tempe (cca 60 BPM na metronóme), v myslí si rátajte doby.

obr. 1

V tomto fragmente je zakódovaná esencia celej skladby – ťažké a ľahké doby. V štvorštvrtovom takte je prvá doba ťažká. Zahrajte si tento krátky úsek niekoľkokrát a pocity hľadajte impulz na prvej dobe a ľahkosť na druhej. Váha je na *fis*, zatiaľ čo *cis* je ľahké – ruka ide „hore“. Môžete si pomôcť aj zvýrazneným pohybom ruky, ktorá sa na *cis* počas držania klávesu akoby dvíhala nahor.³

Hrajte v pomalom tempe, tak aby ste mali čas premýšľať. Skúste si zapamätať pocit z hry podľa pokynov. Čo presne robí vaša ruka, vaše telo? To isté môžete precvičiť aj v pravej ruke. Hrajte pekne.

Improvizácia #1

Improvizácie sú fajn – dávajú vám istú voľnosť a zároveň pri nich hráte. Hrať znamená ponárať sa do hudby, rozvíjať hudobnú predstavivosť, cítiť kontakt s nástrojom, premýšľať nad prítomnosťou, reagovať a zároveň zlepšovať svoju techniku hry.

Vyskúšajte improvizovať podľa nasledujúceho návodu:

- ▶ Lavá ruka hrá stále motív z prvého taktu v miernom tempe, počítate si 4 doby.

obr. 2

- ▶ Pravá ruka sa občas pridá tónom ľubovoľného čierneho klávesu na prvú alebo aj inú dobu.

- ▶ To, čo robíte, by zapísané v notách mohlo vyzeráť tak, ako je naznačené vo fragmente na obr. 2. Symboly v ľavej ruke sú ďalším typom opakovacieho znamienka, v tomto prípade opakujú predchádzajúci takt.

Zo začiatku nemusíte pridávať v pravej ruke veľa tónov. Ide skôr o to, aby ľavá ruka držala stále svoj rytmus a nenechala sa vyrušiť pravou. Tou hráte len vtedy, keď cítite, že to zvládnete.

Pokojne v pravej ruke robte pauzy, ktoré trvajú niekoľko taktov. Postupne môžete melódiu pravej ruky zahusťovať.

Improvizácia #2

Ak vám predošlé cvičenie išlo a chcete postúpiť ďalej, skúste si zaimprovizovať podobným spôsobom, no motív ľavej ruky rozšírite o druhý takt. Vznikne tak rytmicky bohatšia „basa“ a improvizácia bude o čosi zaujímavejšia.

Všímajte si štvrtú dobu v druhom takte. Má byť ľahká, no hráte ju palcom, a ten je prirodzene silný a ťažký, takže má tendenciu udierať do kláves. Učte sa ho mať pod kontrolou.

Lavá ruka teda hrá dvojtaktie zobrazené na obr. 3:

obr. 3

Štruktúra

Prelúdium pozostáva z troch melódií po 6, 7 a 6 taktov. To znamená, že takty 1 až 6 sú prvá melódia, 7 až 13 sú druhá melódia, ktorá sa veľmi podobá na prvú, no je položená o oktávu vyššie (ak neviete, čo je to oktáva, pozrite sa do slovníka na konci albumu) a má jeden takt navyše s krásne znejúcim *gis*. Zvyšné takty tvoria poslednú melódiu.

- ▶ Naučte sa každú melódiu samostatne a až potom ich spojte do jedného celku.
- ▶ Dodržujte rytmus (pozor na ligatúry), správne tóny a nechajte sa viesť charakterom hudby. Každá melódia by sa mala pekne začať aj pekne skončiť.
- ▶ Rátajte na 4 doby – najprv v pomalom, pohodlnom tempe, neskôr si môžete vyskúšať zvyšovať tempo na predpísaných 80 BPM.

14 PRELÚDIUM III.

First system of musical notation (measures 1-4). The treble clef has notes G4, B4, D5, and G5. The bass clef has notes G3, B3, D4, and G4. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above or below notes. A *rit.* marking is present below the first measure.

Second system of musical notation (measures 5-8). The treble clef has notes A4, C5, E5, and G5. The bass clef has notes A3, C4, E4, and G4. The key signature changes to one sharp (F#) in the second measure. Fingerings are indicated by numbers 1-5.

Third system of musical notation (measures 9-12). The treble clef has notes F#4, A4, C5, and E5. The bass clef has notes F#3, A3, C4, and E4. Fingerings are indicated by numbers 1-5.

Fourth system of musical notation (measures 13-14). The treble clef has notes G4, B4, D5, and G5. The bass clef has notes G3, B3, D4, and G4. The final measure includes a fermata over the notes. The instruction *da capo ad lib.* is written below the system.

Takt

Skladba už na prvý pohľad vyzerá inak ako predošlé. Chýbajú jej taktové čiary. Nemá teda presnú mierku – odborné povedané je nemenzurálna. Takýto zápis je inšpirovaný stredovekou hudbou a pri interpretácii ponúka istú voľnosť pri rátaní.

Noty

Vidíme akordy a časté zmeny. Práve v nich spočíva náročnosť prelúdia – pri každom akorde je potrebné zmeniť pozíciu ruky na klaviatúre. Piaty, šiesty a predposledný akord sú rovnaké. Nájdite ostatné rovnaké akordy v skladbe.

Rytmus a metrum

V nemenzurálnej notácii sa historicky používali len krátke a dlhé noty, ktoré ale nemali svoju presnú hodnotu. V tomto prípade je hudba zapísaná celými notami, čo reprezentuje dlhú hodnotu, rovnakú v celej skladbe. Zvoľte si teda ľubovoľný počet dób, na ktorý budete v tejto skladbe rátať, napr. štyri, ale pokojne aj menej či viac. To vám dá metrický rámec, v ktorom sa budete pohybovať. Vlastne si ho tentoraz tvoríte sami.

Textové pokyny

V závere zaznačené *da capo ad lib.* znamená „od začiatku podľa ľubovôle“, teda skladbu môžete opakovať kolkokrát chcete.

Nemenzurálna notácia sa používala v hudbe, v ktorej nebolo nutné zaznamenať detailné rytmické pohyby, ale stačilo zapísať dlhé a krátke tóny. V tomto prípade majú teda všetky akordy približne rovnaké trvanie.

Túto skladbu cvičte oboma rukami spolu a dodržujte navrhovaný prstoklad. Začnite od prvého zvuku, pridajte druhý, niekoľkokrát od začiatku zopakujte, a keď si budete istí tým, čo robíte, pridajte tretí zvuk. Takto postupujte celou skladbou – po jednom pridávajte nové akordy a pri každom novom súzvuku zopakujte všetko od začiatku.

Tempo a frázovanie skúste odhadnúť podľa vlastného cítenia.

Hranie akordov môže byť spočiatku náročné, preto ak budete cítiť únavu alebo nebodaj kŕč, spravte si prestávku a zmeňte skladbu. Všetky akordy by mali znieť naraz.

16 PRELÚDIUM IV.

Largo (♩ = 100 – 115)

8

pp

1

1 5

5

1 2

3 1

4

8

5

1 3 5

5 1 4

8

9

1 3 5

2 1 5

2

Tóny

V oboch rukách sú zapísané len akordy a intervaly znejúce naraz. Ak aj niektoré noty nie sú zobrazené presne pod sebou (napr. tretí takt pravej ruky), je to iba preto, aby bola sadzba nôt lepšie čitateľná. Ak by totiž boli tesne po sebe nasledujúce tóny (napr. *d* a *e*) zapísane pod sebou, ich noty by sa prekrývali a zápis by sa veľmi ťažko čítal. Môžete teda rátať s tým, že v celej tejto skladbe znejú akordy naraz.

Kľúč

V oboch rukách je husľový kľúč. To v notách pre klavír nie je časté.

Metrum

3/2 značí trojpolové metrum. To znamená, že v takte sú tri doby, pričom jedna doba sa rovná polovej note.

Rytmus

Všetky noty v skladbe plynú v rovnakých hodnotách. Celá nota s bodkou v $\frac{3}{2}$ takte má 3 doby.

Tempo

Largo (po taliansky „široký, veľký“) označuje veľmi pomalé tempo.

Iné

Číslo 8 a za ním naznačená prerušovaná čiara vymedzujú úsek pravej ruky, ktorý sa má hrať o oktávu vyššie. Takto je zápis jednoduchší na čítanie – inak by tieto noty ležali na pomocných čiarach nad notovou osnovou a ich výška by sa čítala oveľa ťažšie.

Pokúste sa skladbu naučiť sami na základe predchádzajúcich skúseností. Ak to potrebujete, rozložte si ju na časti, ktoré vám dávajú samostatne zmysel. Dodržujte prstoklad. Pokiaľ sa vám to podarí, hrajte vždy všetky tóny naraz – vždy na prvú dobu v takte. Rátate si 3 pomalé doby.

Správne cvičiť znamená rozvrhnúť si úlohy tak, aby ste dosiahli požadovaný cieľ a mali z toho radosť. Je v poriadku, ak si vytvoríte vlastný systém, ktorý vám funguje. Jednou z úloh pri cvičení je práve objaviť svoj vlastný postup, spoznať a vylepšovať ho.

18 PRELÚDIUM V.

The musical score consists of four systems of two staves each (treble and bass clef).
 System 1 (measures 1-4): Treble clef has chords with fingerings 2-1, 4-3, 3-1, 5-1 and 4-2. Bass clef has notes with fingerings 5, 3, 4, 3 and a 'Ped.' marking below each measure.
 System 2 (measures 5-8): Treble clef has chords with fingerings 5-2-1, 5-2, 4-2-1, 2-3-1. Bass clef has notes with fingerings 2, 1, 2, 1 and a 'Ped.' marking below each measure.
 System 3 (measures 9-11): Treble clef has chords with fingerings 5-2-1, 5-3-1, 4-2-1, 5-2-1. Bass clef has notes with fingerings 5, 2, 3 and a 'Ped.' marking below each measure.
 System 4 (measures 12-15): Treble clef has chords with fingerings 4-2-1, 4-2-1, 4-3-1, 4. Bass clef has notes with fingerings 1, 2, 1 and a 'Ped.' marking below each measure. The piece ends with a double bar line.

ANALÝZA

Už na prvý pohľad ide o náročnejší materiál. Aj v hudbe sa stáva, že sa občas stretnete s niečím, čo je nad vaše sily. Nenechajte sa tým odradiť. Skúste si skladbu po častiach rozobrať a vyčleňte si na ňu dostatočný priestor. Ak sa ukáže, že je predsa len nad vaše možnosti, skúste zatiaľ prejsť na inú.

Tóny

V pravej ruke znejú v celej skladbe súzvuky (intervally, akordy) niekoľkých tónov naraz. Zapisujú sa ako viaceré noty zoradené pod sebou. V ľavej ruke máme iba celé noty.

Metrum

Pred notami je znak **C**, teda už vieme, že hráme v štvorštvrtovom takte.

Posuvky

Pred niektorými notami vidíme značku **b**, ktorú voláme béčko a znižuje výšku tónu o poltón. Skladba obsahuje aj odrazy **↳** – tie zas fungujú tak, že rušia predošlú posuvku. Ak teda hráme (napr. ako v tejto skladbe) na jednom mieste *des* (*d* s béčkom) a pri nasledujúcom *d* je odrazka, hráme toto už len ako obyčajné *d*.

Pedál

Pedál vymieňame v každom takte. Čo to znamená a ako presne sa to robí, sa dočítate v sprievodcovi k tejto skladbe.

SPRIEVODCA SKLADBOU

Toto prelúdium je naozaj náročnejšie ako predchádzajúce dve. Skúsme si ho rozobrať z pohľadu jednotlivých rúk.

Ľavá ruka

Ľavá ruka je tá jednoduchšia. Má súvislú melódiu pozostávajúcu z celých nôt, ktorá sa dá pohodlne zahrať zapísaným prstokladom. Dajte si záležať a naučte sa ju hrať s dodržaním tohto prstokladu. Pri nácviku môžete rozdeliť skladbu na dva úseky: 1. až 9. takt a 10. až 15. takt.

Pravá ruka

Táto ruka obsahuje spomínané náročnejšie miesta. Skrývajú sa v taktach 2, 4, 6 a 10, kedy je potrebné zahrať dva intervaly alebo akordy po sebe. (Ak neviete, čo je interval, môžete si o ňom prečítať na konci zbierky v Slovníku). Dá sa to zvládnuť, aj keď nemáte veľa skúseností, len treba vedieť, ako na to. Dobrý spôsob je rozdeliť si problematické miesto na menšie úseky, vyriešiť ich jednotlivo a následne tieto časti poskladať do celku. Pravú ruku si preto rozdeľte na kratšie úseky pozostávajúce z taktov: 1 – 2, 3 – 4, 5 – 6, 7 – 9, 10 – 11, 12 – 15.

Cvičenie by malo vyzeráť nasledovne:

- Vyberte si úsek, ktorý idete cvičiť.
- Pozorne si skontrolujte noty, rytmus, prstoklad pravej ruky.
- Primerane vašim schopnostiam si zahrajte buď celý úsek, alebo postupne jeho časti, až pokým ho nebudete vedieť zahrať plynule v pokojnom tempe. Hrať akordy (viac tónov naraz) spočiatku nie je jednoduché. Pamätajte na správny prstoklad, uvoľnené zápästia (aj ramená) a pri pocite únavy cvičenie vystriedajte s niečím iným.
- Ak sa to podarí, ste na dobrej ceste! Skúste pridať aj ľavú ruku a postupne opatrne zrýchľovať tempo.
- Ak to ide ťažšie (čo vôbec nevádi), pokúste sa úsek zahrať pravou rukou napríklad štyrikrát – uvidíte, koľkokrát to zvládnete vzhľadom na únavu či mieru koncentrácie. Potom zmeňte cvičenie alebo prejdite na inú skladbu. Neskôr sa vráťte k tejto a opakujte problematický úsek s takýmito prestávkami, až pokým vám jeho hranie nepôjde. Čím horšie vám ide, tým častejšie sa nemu vracajte. Pri cvičení vo všeobecnosti dobre funguje, ak sa k ťažkým pasážam opakovane vraciame na kratší čas.

Celok

Ak ste si nacvičili všetky čiastkové úseky, postupne ich medzi sebou pospájajte a hrajte ich spolu oboma rukami. Ako na to: najprv spojte prvé dva úseky, zahrajte ich niekoľkokrát po sebe (4 až 8-krát), uistite sa, že hráte správne. Podobne postupujte ďalej.

K niektorým detailom:

- V druhom takte pravej ruky sú zapísané naraz dva hlasy. Hlasmi v hudbe vyjadrujeme počet vrstiev (melódií), ktoré

znejú naraz.⁴ Predstavte si, že hráte dve melódie súčasne jednou rukou. Vrchná melódia sú tóny *g* (štvrtová) + *f* (polová s bodkou) a spodná melódia je celá nota *c*. Všimnite si, že oba hlasy dodržia svoj počet dŕb, štyri. Hrajú sa tak, ako je zapísané: palcom držíte štyri doby tón *c* a vrchnými prstami počas toho zahráte vrchný hlas v zapísanom rytme.

- Desiaty takt v pravej ruke spája dva akordy, ktoré sa dajú zahrať zviazane (*legato*), teda tak, že ich zvuk bude spojený. Jediná možnosť, ako to doceliť, je zahrať vrchné tóny (vrchný hlas) z akordov *legato* a spodné tóny do nich mätko dokladať. Nie je to jednoduché, práve naopak, preto by pri nácviku mohlo pomôcť cvičenie na obr. 4. Hrajte veľmi pomaly. Každý takt opakujte 8-krát.

V prvom takte sú dve noty – sú to vrchné noty budúcich akordov, ktoré chceme spojiť. Je dôležité dodržať prstoklad uvedený v cvičení, teda hrať ich malíčkom a prstenníkom, a hrať ich *legato*. Tieto dva tóny tvoria hlavnú melódiu, resp. motív, ktorý má zreteľne znieť aj neskôr, keď budeme pridávať ďalšie tóny z akordov. Zahrajte si ho niekoľkokrát a dávajte si pritom pozor, aby vám netuhla ruka.

Teraz pridajte spodné tóny akordov (*es*, *as*) tak, ako je rozpísané v druhom takte cvičenia (štvrtová pomlčka, štvrtová nota, štvrtová pomlčka, štvrtová nota). Snažte sa ich dokladať mätko a ľahko. Všimnite si pauzy medzi spodnými tónmi a uvedomte si, že vtedy spodné tóny nemajú znieť.

Tretí takt cvičenia je variáciou so zmeneným rytmom. Je bežná prax, že pri cvičeniach sa obmieňajú zdanlivo iba detaily – no zmena pri hraní, ktorú to spôsobí, je značná.

Štvrtý takt je presne to miesto, kam sme pri nácviku smerovali. Teraz by ste už mali hrať dva akordy *legato*. Ak vám to stále nejde, nevádi, niektoré veci si vyžadujú čas.

Použitie pedálu

Skladba používa pedál s výmenou na každom takte. Úlohou pedálu je v tomto prípade zvukovo prepájať tóny tak, aby medzi nimi nevznikala medzera – nechceme tu ticho, prázdno. Princíp výmeny (uvoľnenia a opätovného stlačenia) pedálu spočíva v tom, že výmenu je potrebné urobiť až tesne po stlačení nových tónov. S pedálom nemusíte cvičiť stále. Je dobré rozdeliť cvičenie na hru s pedálom a bez neho.

Takýmto postupným nácvikom vypracujete celú skladbu. Keď ju budete kompletne ovládať, nezabudnite na ďalšie dôležité súvislosti: každé hranie naživo je nová situácia. Vždy je potrebné snažiť sa hrať pekne a precízne – modelovať zvuk, melódie a vychutnať si čas strávený za klavirom.

Comodo (♩ = 58 – 72)

p

rit.

repeat ad. lib. al niente

ANALÝZA**Noty**

Ľavá ruka hrá počas celej skladby stále to isté – v hudbe sa takýto jav nazýva *ostinato*. Pravá ruka hrá niekoľko dvoj- až trojtaktových fráz, ktoré sa od 13. taktu zmenia na akési – nazvime to – sólo.

Rytmus

V ľavej ruke máme nový typ noty, štvrtovú s bodkou. Čo znamená bodka za notou nájdete vysvetlené v Slovníku na konci albumu. Pri nácviu tohto prelúdia potrebujete vedieť najmä

to, že štvrtová nota s bodkou má dĺžku tri osminy – podľa toho budete pri cvičení počítať.

Tempo

Comodo – po taliansky znamená „pohodlné“.

Textové pokyny a opakovanie

Označenie *rit.* v poslednom riadku znamená *ritenuto*, čo je taliansky výraz pre náhle spomalenie.

Pokyn *Repeat ad. lib. al niente* (*ad. lib.* znamená *ad libitum*, s čím sme sa už stretli) a ohraničenie posledného taktu

opakovacími znamienkami po oboch stranách spolu súvisia a vyjadrujú, že tento takt sa má opakovať ľubovoľne veľakrát s postupným sťahovaním do stratena.

SPRIEVODCA SKLADBOU

Rátanie

Hudba je vo svojej štruktúre rozdelená do segmentov, ktoré voláme takty, obvykle s rovnakým počtom dôb (no nemusí to tak byť vždy). Tieto doby si muzikanti rátajú alebo neskôr, keď už majú za sebou kilometre melódií, ich jednoducho cítia. Rátať sa treba naučiť čo najpresnejšie, tak, aby človek ani nezrýchľoval, ani nespomaľoval. Počíta sa rôznymi spôsobmi, čo súvisí s notovými hodnotami, ktoré sa vyskytujú v konkrétnej skladbe. Čím menšie (teda kratšie) máme v skladbe hodnoty (noty, pomlčky), tým viac slabík pri počítaní využijeme. Pri počítaní je dôležité vyslovovať všetky slabiky pravidelne, v rovnakom pulze, napr. ako sekundy. Vysvetlíme si to na príklade:

a. Ak máme v skladbe len celé noty v $\frac{4}{4}$ takte, ako napr. v Prelúdiu I., stačí nám rátať čo najjednoduchšie (jednoslabične) napr. *raz, dva, tri, štyri*. Nie je totiž čo rozdeľovať – nemáme menšie hodnoty. Takto počítame vždy, ak nemáme v takte menšie hodnoty (noty, pomlčky) ako jedna doba; napr. pri $\frac{4}{4}$ takte ak máme len štvrtové, polové alebo celé noty.

b. Ak máme v skladbe menšie hodnoty, napr. osminové hodnoty ako v tomto prelúdiu v ľavej ruke, je na mieste rátať s použitím dvojslabičných slov. Jedna slabika sa rovná jednej osminovej hodnote. Pr-vá, dru-há, tre-tia, štvr-tá.

c. Ak máme v skladbe ešte menšie hodnoty, napr. šesťnásťtinové noty (tie sú štyri na jednu štvrtovú), ráta sa na štyri slabiky a vyzerá to takto: *pr-vá do-ba, dru-há do-ba, tre-tia do-ba, štvr-tá do-ba*.

Ostinato

Ľavá ruka hrá počas celého prelúdia stále ten istý motív. Rytmický vzor, ktorý sa skladá z jednej štvrtovej noty s bodkou a jednej osminovej, sa v každom takte objavuje dvakrát po sebe. Rátajte si teda na dve slabiky, ako sme si vysvetlili vyššie v bode b. Keď porozumiete tomu, aký hráme rytmus, použite

pri nácviaku ľavej ruky aj metronóm. Nastavte si ho na 60 BPM, pulzovať vám bude v štvrtových dobách. Hrajte mätko a ľahko.

Melódie

V pravej ruke je päť krátkych a jedna dlhšia melódia. Cvičte každú zvlášť.

Všetky melódie, okrem poslednej dlhšej (7 taktov), sú označené legatovým oblúkom, čo naznačuje, že budú pekne znieť, ak dodržíte toto frázovanie.

Pri nácviaku legatovej (spojenej) hry krátkych melódií môžete využiť cvičenia z obr. 5 (v notovej osnove nižšie sú zapísané spolu štyri, sú oddelené dvojčiarami). Obsahujú tóny zo štvortaktových melódií, ktorých tóny sa postupne nabalujú – klávesy ostávajú stlačené. Cieľom je naučiť sa hrať mäkké *legato*. Cvičenia sú založené na nasledujúcom princípe:

- Zahrať prvý tón melódie je ľahké. Stlačte kláves a nájdite si polohu, v ktorej bude ruka uvoľnená.
- Pridať druhý tón ku držanému prvému tónu je už trochu ťažšie. Skúste to – v momente, keď ho pridáte, si znova nájdite uvoľnenú polohu ruky.
- Podľa tohto princípu pokračujte ďalej tretím a štvrtým tónom. Držať tóny stlačené do dna klávesu a zároveň sa vracieť k uvoľnenej polohe ruky bude vyžadovať stále viac pozornosti.

Tieto cvičenia hrajte po taktach, veľmi pomaly (každá doba môže pokojne trvať aj zopár sekúnd). Každý takt zopakujte niekoľkokrát. *Fermáta* je na poslednej dobe preto, že si v závere máte naozaj nájsť čas na uvoľnenie ruky. Snažte sa pritom vnímať, ako držíte pod prstami všetky klávesy „do dna“ a zároveň veľmi ekonomicky. Míňajte len toľko energie, koľko je nutné. Ak pocítite únavu rúk, dajte si pauzu.

Improvizácia

Pri nácviaku prelúdia si môžete tvoriť vlastné improvizácie. Napríklad takto: vyberte si jednu z krátkych melódií a používajte tóny z nej v ľubovoľnom poradí a rytme. Dodržiavajte pôvodný prstoklad, ktorý je zakreslený v notách prelúdia. V ľavej ruke hrajte ostinátnu figúru. V notovanej ukážke na obr. 6 je zachytená krátka improvizácia s použitím tónov prvej melódie.

obr. 5

obr. 6

22 PRELÚDIUM VII.

$\text{♩} = 120$
 $\frac{4}{1}$

Red. Red. Red.

5

Red.

9

Red. Red.

13

Red. Red.

17

ANALÝZA

Noty

Už pri letmom pohľade je zrejmé, že v prelúdiu je melódia umiestnená v ľavej ruke a sprievod v pravej. Všimnite si, že niektoré tóny z melódie v ľavej ruke sa na klaviatúre nachádzajú medzi tónmi alebo nad tónmi pravej ruky, to znamená, že tu budeme precvičovať aj nový typ práce s rukami – prekladanie a podkladanie.

Forma

Po formovej stránke si môžeme štruktúru skladby rozobrať nasledovne:

- ▶ **Úvod:** takt 1
- ▶ **Diel A:** takty 2 – 5 (ako vidíme z nôt, opakujú sa)
- ▶ **Diel B:** takty 6 – 11
- ▶ **Diel A':** takty 12 – 15
- ▶ **Záver:** takty 16 – 20

Ak tomuto členeniu pri pohľade na noty nerozumiete, nevadí. V tejto chvíli nám, skrátka, dôverujte. Možno vám štruktúra skladby bude jasnejšia, keď ju začnete hrať. Čím viac skúseností naberie, tým ľahšie si takúto formovú analýzu skladieb spravíte aj sami.

V hudobných formách je zaužívaným zvykom označovať diely či úseky písmenami. Ak je niektorý diel variáciou alebo malou úpravou iného, používa sa na jeho označenie to isté písmeno s čiarkou.

SPRIEVODCA SKLADBOU

Formový rozbor nám pomáha rozdeliť si skladbu na menšie logické celky, ktoré najprv nacvičíme zvlášť a potom ich pospájame. Je dobrým zvykom, že si takto vytvoríme v skladbe záchytné body (na začiatkoch jednotlivých úsekov), od ktorých sa naučíme skladbu bez problémov hrať. No nie je to nutnosť.

Pravá ruka

Repetitívne figúry môžu nepripravenej ruke spôsobiť stres a následné stuhnutie. Takýto materiál by sme mali hrať s ľahkosťou, čo dosiahneme vhodnými cvičeniami, ktoré zlepšia kondíciu ruky pre daný typ pohybu. Je to podobné ako pri iných fyzických aktivitách, napr. pri behu. Ak by sme šli zabehnúť maratón bez prípravy, tak nielenže to nedokážeme, ale môžeme si aj ublížiť.

Cvičenie na obr. 7 je vytvorené z materiálu skladby. Obsahuje pomalú verziu (štvrtkové noty), rýchlu verziu (osminové noty) a zadržané uvoľnenie (celé noty). Tým svaly ruky cvičíme, ale dávame im aj priestor na relax.

Cvičenie hrajte pomaly, uvoľnene, sledujte pohyb ruky a dávajte pozor na ťažký palec. Na celých notách ruku maximálne uvoľnite od ramena, ale prsty držte pevne na klaviatúre. Učíte sa (teda svoj mozog) ovládať ruku. Opäť – hľadajte čo najekonomickjší pohyb, teda taký, ktorý vám umožní vynakladať čo najmenej energie.

Jedno cvičenie má tri takty. Opakujte ho 4×. Nasledujúce 3 takty sú rovnaké, len položené o poltón nižšie. Tento postup sa volá transpozícia. Cvičenie môžete transponovať po všetkých poltónoch.

Ľavá ruka

Cvičte ju zvlášť. Dbajte na správny rytmus nôt s bodkou. Dodržiujte prstoklad. Ako bolo spomenuté v analýze, v prelúdiu sú situácie, kedy sa ruky musia krížiť: buď dávate ľavú ruku ponad pravú, alebo popod pravú. Tu je návod, ako to správne robiť v tejto skladbe.

- ▶ V diele A, v takte 4 a 5, položte ľavú ruku na klávesy ponad pravú.
- ▶ V diele B, v taktach 7, 8 a 9, pokladáte ľavú ruku tak isto ponad pravú ruku, ktorá jej musí dať priestor. Nemal by to byť problém.
- ▶ V závere, v takte 17, sa tón c^2 ľavej ruky dá zahrať oboma spôsobmi. Vyskúšajte si, čo je pre vás lepšie. Záverečné *fis* a *gis* hrajte ponad pravú ruku.

Celok

Prelúdiu si nacvičte po jednotlivých dieloch a následne ich pospájajte. Pracujte aj s metronómom, začnite – ako to už býva – v pomalšom tempe a postupne ho zrýchľujte.

24 PRELÚDIUM VIII.

Moderato (♩ = 100)

1 3 2 2 1
mp *simile*

5

1 3 2 2 1
mf

9

1 3 2
f

13

1 3 2 3 1 5 1
p

17

1 2 3 2

21

1 2 4 2 4 4
p

Andante (♩ = 70 – 80)

legato

The musical score is written for piano in 3/8 time, marked *Andante* (♩ = 70 – 80) and *legato*. The key signature has one sharp (F#). The score is divided into six systems, each with a measure number on the left. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above or below notes. The first system (measures 1-4) starts with a dynamic marking of *mf*. The second system (measures 5-8) continues the melodic line. The third system (measures 9-12) features a more active melodic passage. The fourth system (measures 13-16) shows a change in the bass line. The fifth system (measures 17-20) continues the melodic development. The sixth system (measures 21-25) concludes the piece with a final cadence.

26 PRELÚDIUM X.

Adagio (♩ = 50)

5 2 1 3

5 2 1

Red.

Red.

Red.

Red.

4 3 2 4

Red.

Red.

Red.

Red.

8 4

Red.

Red.

Red.

Red.

12

Red.

Red.

Red.

Red.

16

Red.

Red.

Red.

Red.

Red.

Allegretto (♩ = 100)

1 3 2 4

5 1 2

Ped. Ped.

6

2 3 1 3 4

5 1 3 5 1 2

Ped. Ped.

10

2 3 1 3

5 1 2

Ped. Ped.

14

1 3 2 4

Ped. Ped.

18

Ped.

28 PRELÚDIUM XII.

Allegro (♩ = 120)

Musical notation system 1 (measures 1-4). Treble clef, key signature of one sharp (F#). The right hand plays a continuous eighth-note pattern. The left hand plays a bass line with notes marked with fingerings 5, 2, 1, and 3. A 'Ped.' (pedal) marking is present below the first measure.

Musical notation system 2 (measures 5-8). Treble clef, key signature of one sharp (F#). The right hand continues the eighth-note pattern. The left hand plays a bass line with notes marked with fingerings 5, 1, 2, and 3. A 'Ped.' (pedal) marking is present below the first measure.

Musical notation system 3 (measures 9-12). Treble clef, key signature of one sharp (F#). The right hand continues the eighth-note pattern. The left hand plays a bass line with notes marked with fingerings 5, 1, 1, and 3. A 'Ped.' (pedal) marking is present below the first measure.

Musical notation system 4 (measures 13-16). Treble clef, key signature of one sharp (F#). The right hand continues the eighth-note pattern. The left hand plays a bass line with notes marked with fingerings 1, 2, and 3. A 'Ped.' (pedal) marking is present below the first measure.

Musical notation system 5 (measures 17-20). Treble clef, key signature of one sharp (F#). The right hand continues the eighth-note pattern. The left hand plays a bass line with notes marked with fingerings 3 and 5. A 'Ped.' (pedal) marking is present below the first measure.

Musical notation system 6 (measures 21-24). Treble clef, key signature of one sharp (F#). The right hand continues the eighth-note pattern. The left hand plays a bass line with notes marked with a 'Ped.' (pedal) marking and a final asterisk. A 'Ped.' (pedal) marking is present below the first measure.

30 SLOVNÍK HUDOBNÝCH POJMOV A ZNAČIEK

Tento slovník obsahuje hudobné výrazy a symboly, s ktorými ste sa mohli stretnúť na predošlých stranách a pomôže vám ich spoznať a lepšie pochopiť. Nie je to konečný ani vyčerpávajúci zoznam všetkých vedomostí, ktoré budete potrebovať, ak sa budete chcieť venovať hre na klavíri serióznejšie. Je to v prvom rade príručka na začiatok cesty. Pomôže vám so základmi a nasmeruje vás, ako vyhľadávať ďalšie informácie.

Pojmy uvádzame v slovenčine a angličtine. Dvojazyčná verzia vám uľahčí ďalšie hľadanie. Informácií o hudobnej teórii (aj praxi) nájdete na internete oveľa viac v angličtine než v slovenčine, no prekladať si neznáme pojmy do iného jazyka nie je jednoduché. Tento slovník vám s tým pomôže.

adagio

↗ tempo

andante

↗ tempo

akord • chord

Súzvuk troch alebo viacerých tónov hraných súčasne.

allegro

↗ tempo

basový klúč • bass clef

↗ klúč

béčko • flat

↗ posuvky a predznamenia

BPM – úderov za minútu • beats per minute

Počet úderov za minútu. Napríklad ak si nastavíte metronóm na 60 BPM, každý úder bude jedna sekunda. ↗ tempo

celá nota • whole note

↗ noty a pomlčky

celá pomlčka • whole rest

↗ noty a pomlčky

crescendo

↗ dynamika

decrescendo

↗ dynamika

dynamika • dynamics

Označuje hlasitosť a intenzitu zvuku v hudbe.

Názov	Symbol	Význam
<i>forte</i>	<i>f</i>	hlasno
<i>piano</i>	<i>p</i>	ticho
<i>pianissimo</i>	<i>pp</i>	veľmi ticho
<i>crescendo</i>	<	zosilňovať
<i>decrescendo</i>	>	zoslabovať

fermáta

Tento symbol označuje, že tón alebo pauza, nad ktorou je umiestnený, by mali byť držané dlhšie než je ich štandardná dĺžka. Presná dĺžka fermáty nie je pevne stanovená a závisí od interpretačného rozhodnutia hráčov.

forte

↗ dynamika

husľový klúč • treble clef

↗ klúč

interval • interval

Vzdialenosť medzi dvoma tónmi. Medzi často spomínané patria ↗ poltón, celý tón ↗ októva.

klúč • clef

Symbol na začiatku notovej osnovy určujúci výšku tónov.

Názov	Symbol	Význam
F klúč – basový		medzi bodkami klúča na štvrtej línajke odspodu leží tón <i>maléf</i>
G klúč – husľový		na začiatku špirály klúča na druhej línajke odspodu leží tón <i>g¹</i>

krížik • sharp

↗ posuvky a predznamenia

largo

↗ tempo

ligatúra • tie

Oblúk spájajúci dve noty rovnakej výšky, čím vznikne pri hre dlhší tón.

ľahká doba • weak beat

Miesto s menším dôrazom, často umiestnené medzi ťažkými dobami. Prispieva k plynulosti a rytmickej vyváženosti hudby. ↗ ťažká doba ↗ takt

metrum • time signature

Metrum je rozdelenie hudobného času do pravidelných taktov – napr. $\frac{4}{4}$. Symbol obsahuje dve čísla. Horné číslo označuje počet dób v takte, spodné vyjadruje to, aká nota (resp. notová hodnota, teda dĺžka) nesie jednu dobu.

Názov	Symbol	Počet dób	Hodnota jednej doby
šesťosminový	$\frac{6}{8}$	6	
päťosminový	$\frac{5}{8}$	5	
štvorštvrtový	$\frac{4}{4}$ alebo C	4	
štvorosminový	$\frac{4}{8}$	4	
trojštvrtový	$\frac{3}{4}$	3	
trojpolový	$\frac{3}{2}$	3	

mezzoforte

↗ dynamika

moderato

↗ tempo

notová osnova • staff

Sada piatich vodorovných čiar a štyroch medzier, do ktorej sa zapisujú noty. Tie sa zakresľujú buď na čiary, alebo do medzier medzi nimi. Niekedy je potrebné zaznačiť notu aj nad alebo pod týchto päť čiar, vtedy sa na zápis používajú tzv. pomocné čiary.

noty a pomlčky • notes and rests

Symbole reprezentujúce tóny a pauzy v hudbe, ktoré môžu mať rôzne dĺžky.

Názov	Symbol noty	Symbol pomlčky	Hodnota
celá nota <i>whole note</i>			1
polová nota <i>half note</i>			$\frac{1}{2}$
štvrtová nota <i>quarter note</i>			$\frac{1}{4}$
osminová nota <i>eighth note</i>			$\frac{1}{8}$
šestnástinová nota <i>sixteenth note</i>			$\frac{1}{16}$

Všimnite si, že nikde pri hodnotách nôt nepoužívame slovo *doba*, aj keď je to (chybne) zaužívané. Možno ste sa už stretli s tým, že celá nota () má 4 doby, polová () 2, štvrtová () 1 atď. To ale nemusí platiť vždy. Toto konkrétne by platilo v $\frac{4}{4}$ takte. Počet dób závisí od toho, aké máme metrum. Napríklad v $\frac{3}{8}$ takte má jednu dobu osminová nota (). ↗ metrum

noty a pomlčky s bodkou • dotted notes and rests

Bodka za notou predlžuje jej trvanie o polovicu. Napríklad štvrtová nota má dĺžku dvoch osminových, a teda štvrtová s bodkou sa rovná dĺžke troch osminových.

Názov	Symbol noty	Symbol pomlčky	Hodnota
celá s bodkou			+
polová s bodkou			+
štvrtová s bodkou			+

odrážka • natural

↗ posuvky a predznamenia

oktáva • octave

Najmenšia vzdialenosť medzi dvomi tónmi rovnakého označenia. Na štandardnej klaviatúre klavíra, ktorá má 88 tónov, sa nachádza 8 klávesov *c*. Ak si vyberiete ľubovoľné dve z týchto *c*, ktoré sú najbližšie pri sebe (teda medzi nimi nie je iné *c*), získate interval oktávy. Toto isté analogicky platí pre akúkoľvek inú dvojicu tónov rovnakého označenia.

Na rozdiel od sláčikových a dychových nástrojov sa oktávy (aj iné intervaly) na klavíri dajú ľahko vizuálne identifikovať. Keďže klaviatúra je múdro členená striedajúcou sa dvojicou a trojicou čiernych klávesov, každý tón má svoje jasne vizuálne identifikovateľné miesto. Napríklad *d* je vždy uprostred dvojice čiernych klávesov.

Oktáva obsahuje 12 ↗ poltónov. S pojmom oktáva sa stretne aj v kontexte konkrétneho umiestnenia tónu na klávesnici. ↗ tóny

osminová nota • eighth note

↗ noty a pomlčky

osminová pomlčka • eighth rest

↗ noty a pomlčky

pedál • pedal

Mechanizmus na klávesových nástrojoch ovplyvňujúci zvuk. Najčastejšie sa stretnete s klavirom, ktorý má dva pedále. Z nich známejší je ten pravý, ktorý sa zapisuje do nôt značkou . Pri jeho stlačení sa zdvihnú dusítka,

32 čo spôsobí, že strunám nič nebráni znieť dlho. Dĺžka znejúceho zvuku zodpovedá miere energie, ktorú vloží interpret do hry. Z fyzikálneho hľadiska sa navyše struny pri hre so stlačeným pedálom rozochvievajú aj navzájom, čím vzniká charakteristický zvuk klavírneho pedálu.

piano

↗ dynamika

polová nota • *half note*

↗ noty a pomlčky

polová pomlčka • *half rest*

↗ noty a pomlčky

poltón • *semitone*

Najmenšia intervalová vzdialenosť, ktorú je možné zahrat' na klavíri, napr. vzdialenosť tónov *c* a *cis*. Existujú aj menšie intervaly, ako napr. štvrttóny či osmitóny, ktoré sa používajú v mimoeurópskej hudobnej tradícii alebo v súčasnej mikrotonálnej hudbe.

posuvky a predznamenanania • *accidentals*

Pri hraní základných tónov hudobnej abecedy (*a h c d e f g*)⁵ používame len biele klávesy. Pridaním posuviek znížime (béčko) alebo zvýšime (krížik) ich hodnotu o ↗ poltón, čím sa (okrem poltónu medzi *e-f* a *h-c*) dostaneme na čierne klávesy. Posuvky môžeme zrušiť pomocou odrážky. Posuvky, ktoré sú vypísané v konkrétnom takte, majú platnosť iba v ňom; tie, ktoré sú vypísané na začiatku skladby hneď za kľúčom, nazývame predznamenanania a platia počas celej skladby.

Názov	Symbol	Význam
krížik <i>sharp</i>	#	zvyšuje tón o poltón
béčko <i>flat</i>	b	znižuje tón o poltón
odrážka <i>natural</i>	♮	ruší posuvku

presto

↗ tempo

prstoklad • *fingering*

Označuje umiestnenie prstov na klaviatúre pre správne, resp. pohybovo a zvukovo najideálnejšie hranie na nástroji. Na oboch rukách má palec číslo 1 a malíček číslo 5. Čísla sa v zápise uvádzajú nad alebo pod hlavičkou noty.

rovnomé ladenie • *12-TET*

12-TET, skratka pre „12-Tone Equal Temperament“ (12-tónová rovnímerná temperatúra), je spôsob ladenia hudobných nástrojov. V tomto systéme je oktáva rozdelená na 12 rovnakých dielov, známych ako ↗ poltóny. Každý

poltón má rovnaký frekvenčný pomer, vďaka čomu nástroj znie „správne“ v akejkoľvek tónine.

Jednou z hlavných výhod 12-TET je to, že umožňuje hudobníkom hrať v akejkoľvek tónine a pohybovať sa medzi tóninami bez toho, aby museli meniť ladenie nástroja. Na klavíri alebo gitare sa tak dá hrať v rôznych tóninách bez nutnosti meniť nástroje.

Systém 12-TET sa rozšíril od 18. storočia, a to najmä vďaka muzikantom ako Johann Sebastian Bach. Bachova známa zbierka *Das wohltemperierte Klavier* (Dobre temperovaný klavír) obsahuje 24 prelúdií a fúg – jednu skladbu v každej tónine. Na tie časy išlo o veľký experiment.

Systém rovnímerného ladenia prináša veľkú flexibilitu a harmonickú konzistenciu, preto sa stal štandardom v západnej hudbe.

štvrtová nota • *quarter note*

↗ noty a pomlčky

štvrtová pomlčka • *quarter rest*

↗ noty a pomlčky

takt • *measure, bar*

Takt je malý hudobný úsek ohraničený taktovými čiarami. Obsahuje dopredu známy počet dób, ktorý je označený metrom. Okrem štruktúrálnej orientácie v skladbe takty ukazujú miesta ťažkých (T) a ľahkých (L) dób. Napr. v trojdobom takte je to T L L a v štvordobom takte T L L L. ↗ ťažká doba ↗ ľahká doba

taktová čiara • *bar line*

V notovom zápise sa väčšinou stretnete so základnou taktovou čiarou – jednou neprerušovanou zvislou líniou spájajúcou hornú a spodnú čiaru notovej osnovy, ktorej funkcia je oddeľovať od seba dva takty. Existuje však viac typov taktových čiar, medzi nimi napr. aj dvojité taktové čiary použité v niektorých cvičeniach v tejto zbierke – tie majú oddeľovaciu funkciu, teda označujú, kde sa končí jedno cvičenie a začína druhé. Často sa vyskytujú aj dve čiary, z ktorých je jedna hrubšia a sú pri nich dve bodky – toto je opakovacie znamienko označujúce hranicu úseku, ktorý sa má opakovať.

ťažká doba • *strong beat*

Miesto v takte, kde je cítiť silnejší dôraz alebo akcent, čo dodáva rytmu jeho charakter. Obvykle prvá doba v takte. ↗ ľahká doba ↗ takt

tempo • *tempo*

Rýchlosť plynutia dób v hudbe. Označuje sa buď talianskym názvoslovím, ako napríklad *andante*, *allegro*, alebo presnejším metronomickým označením, čo je číslo vyjadrujúce počet úderov za minútu. ↗ BPM. Napríklad ♩ = 120 označuje, že skladateľom preferované tempo skladby je 120 BPM na štvrtovú notu.

Názov	BPM	Popis
<i>largo</i>	40 – 60	Veľmi pomalé tempo často používané v dramatických pasážach.
<i>adagio</i>	66 – 76	Pomalé a pohodové tempo typické pre klasicistickú a romantickú hudbu.
<i>andante</i>	76 – 108	Stredne pomalé tempo, predstavuje „chôdzu“ alebo pokojný tok.
<i>moderato</i>	108 – 120	Mierne tempo, bežné stredné tempo pre mnohé druhy hudby.
<i>allegro</i>	120 – 168	Rýchle a veselé tempo, používa sa pre energické časti.
<i>presto</i>	168 – 200	Veľmi rýchle tempo používané pre rýchle a vzrušujúce pasáže.

textové pokyny • *textual instructions*

Slovné pokyny v notovom zápise, ktoré určujú štýl alebo spôsob hrania. Častokrát sú z historických dôvodov v taliančine, no môžu sa vyskytnúť aj v iných jazykoch.

tónina • *key*

Koncept, ktorý opisuje základný súbor tónov (nôt) používaných v hudobnej skladbe. Každá tónina má svoju „domovskú notu“ (známu ako tonika), okolo ktorej vzniká celá škála tónových vzťahov. Tónina určuje, ktoré noty sa budú v skladbe používať a ako budú znieť akordy a melódie.

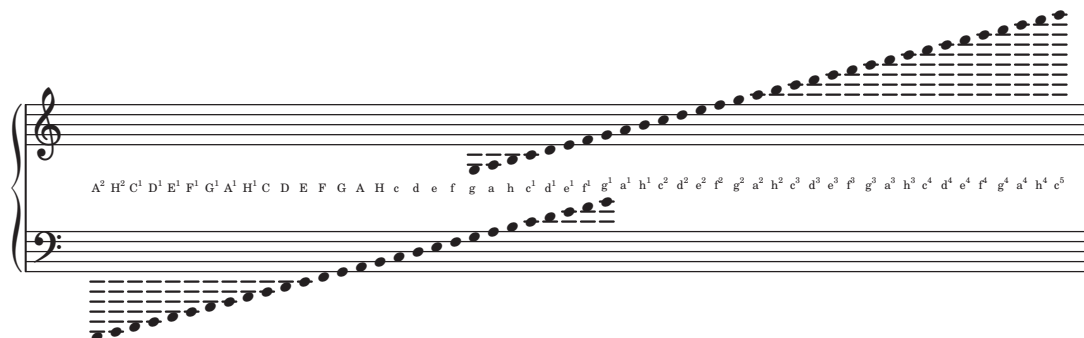
tóny • *tones*

Klávesy na klaviatúre reprezentujú tóny. Jednotlivé tóny sú pre lepšiu orientáciu organizované do tzv. oktáv. Tie sa začínajú vždy na tónoch *c* a do príslušnej oktávy patria všetky tóny smerom nahor až po najbližšie *c*, ktoré už tvorí začiatok ďalšej oktávy (obr. 8). Podľa tohto pravidla označujeme jednotlivé oktávy na klavíri týmito názvami (zľava):

1. subkontra oktáva $A^2 - H^2$
2. kontra oktáva $C^1 - H^1$
3. veľká oktáva $C - H$
4. malá oktáva $c - h$
5. jednočiarkovaná oktáva $c^1 - h^1$
6. dvojčiarkovaná oktáva $c^2 - h^2$
7. trojčiarkovaná oktáva $c^3 - h^3$
8. štvorčiarkovaná oktáva $c^4 - h^4$
9. päťčiarkovaná oktáva c^5

V päťčiarkovanej oktáve je len jeden tón – najvyšší tón na klávesnici c^5 . Zo subkontra oktávy je na klavíri len fragment, teda najnižšie tóny pred C_1 , ktoré už patrí do ďalšej oktávy.

V anglicky hovoriacich krajinách tieto oktávy nemajú názvy, sú len číslované počínajúc od nuly. Teda náš tón c^1 sa v Anglicku volá c^4 a jednočiarkovaná oktáva je jednoducho štvrtá oktáva.

Ak ste sa dostali až sem, vyzera to, že máte o hru skutočný záujem. Na tomto mieste by sme vás preto chceli poprosiť o jedno: keď budete premýšľať o hudbe, zamyslite sa aj nad tým, kde všade sa používa, na aký účel, či je nutné, aby tam znela a či ticho (ktoré aj tak neexistuje) nie je vlastne krásnou hudbou, len úplne inou.

Play long and prosper.

Adam Baranec (*2002) je mladý klavirista a skladateľ, bývalý žiak Fera Királya, u ktorého študoval od siedmich rokov. Medzi jeho významnejšie skladby patrí *Tralaúnia* pre zbor a klavír, ktorú skomponoval pre spoločný projekt Fera Királya a Ota Hudeca v roku 2016; skladba pre klavír napísaná pre odovzdávanie ocenení Biela vrana 2017, na ktorom bola premiérovane uvedená; *Sláčikové kvarteto* (2020) a dychové kvinteto *Ráno na zbernom dvore* (2022). Vyštudoval klavír a kompozíciu na Cirkevnom konzervatóriu v Bratislave. Okrem klavíra sa venuje live-codingu.

Fero Király (*1979) je umelec a pedagóg. Vyštudoval hru na klavíri na VŠMU. Zameriava sa na interdisciplinárne projekty, zaujíma sa o digitálne technológie a ich prieniky s hudbou. Jeho tvorba má presah do performance, sound artu, inštalácií a interpretácie súčasnej hudby. Venuje sa aj vzdelávaniu v oblasti hudby a zvuku. Aktuálne vyučuje na VŠVU v Bratislave v Ateliéri intermédií. Je spoluzakladateľom združenia ooo a zoskupenia Cluster ensemble, s ktorým realizoval projekty pre české Národní divadlo (2018, 2019) a album Cluster ensemble plays Philip Glass vydaný vydavateľstvom Philipa Glassa Orange Mountain Music (2016).

¹ Práve s týmto objavom súvisí inštalácia, ktorá v súčasnosti prebieha v odsvätenom kostole St.-Burchardi-Kirche v Halberstadte. Ide o realizáciu skladby Johna Cagea *As Slow as Possible* na ploche 639 rokov. Plánovaná dĺžka trvania vychádza z časového intervalu medzi rokom 2000, kedy projekt štartoval, a rokom 1361.

² V hudobnej literatúre existuje pomerne dosť skladieb pre ľavú ruku. A. Skriabin napísal na svoju dobu krásne *Prelúdium a Nokturno pre ľavú ruku, op. 9*. Známy je aj Ravelov *Klavírny koncert pre ľavú ruku*. Zložil ho pre Paula Wittgensteina (Ludwigov brat), ktorý prišiel o pravú ruku v I. svetovej vojne.

³ Pri hraní je vnímanie ťažkých a ľahkých dôb pocitová záležitosť. Tento pocit sa transformuje do energie, dynamiky zvuku. Keď počúvate nejakú hudbu, určite viete, kde je prvá doba – a to je presne ono. Je to *pocit*. Hudobné nástroje sú konštruované tak precízne, že reagujú aj na pocity interpreta. Preto na zvýraznenie ťažkých dôb nie je nutné kláves vedome stlačiť hlasnejšie, treba to len vnútorne cítiť – *tu* to je. Ono sa to v hudbe prejaví samo. Zázrak.

⁴ Možno ste už počuli o Bachových fúgach. To je presne prípad veľmi známych (a oveľa zložitejších) viachlasých skladieb, ktoré pracujú s týmto princípom.

⁵ Toto usporiadanie písmen v hudobnej abecede vyzerá trochu neintuitívne, však? Namiesto *a h c d e f g* by sa viac pýtalo *a b c d e f g*. Možno viete, že v anglicky hovoriacich krajinách takéto poradie naozaj používajú – anglické *b* označuje naše *h*. Do našich končín sa však preniesla tradícia z Nemecka – legendy hovoria, že je to výsledok snahy zakódovať do hudobnej abecedy meno BACH.

OBSAH

PREDSLOV	4
HRAŤ NA KLAVÍRI	5
AKO ŠTUDOVAŤ A CVIČIŤ	6
PRELÚDIUM I.	10
PRELÚDIUM II.	12
PRELÚDIUM III.	14
PRELÚDIUM IV.	16
PRELÚDIUM V.	18
PRELÚDIUM VI.	20
PRELÚDIUM VII.	22
PRELÚDIUM VIII.	24
PRELÚDIUM IX.	25
PRELÚDIUM X.	26
PRELÚDIUM XI.	27
PRELÚDIUM XII.	28
SLOVNÍK HUDOBNÝCH POJMOV A ZNAČIEK	30
NA ZÁVER	34
O AUTOROCH	35
POZNÁMKY	36

EVA A ADAM

12 prelúdií pre začiatok

Autor skladieb Adam Baranec

Koncepcia a texty Fero Király

Editorka Eva Vozárová

Jazyková korektúra Adela Orémusová

Grafická úprava a sadzba Matej Lacko

Citácia etymológie Králik, L. 2015. Stručný etymologický slovník slovenčiny.

Bratislava: Veda. ISBN 978-80-224-1493-7

Písmo Chronicle Text G1 (Hoefler & Co.), Akzidenz-Grotesk Next (Berthold)

Noty vysádzané v programe Lilypond 2.24.3

Tlač BB Print s.r.o, Bratislava

OOO

Vydalo ooo, o.z. v roku 2023.

Nahrávky skladieb dostupné na www.zdruzenie.ooo/evaadam/

ISMN: 979-0-9010038-1-1

u. fond
na podporu
umenia

Vydanie tejto publikácie bolo súčasťou projektu ooo_2023,

ktorý ako hlavný partner z verejných zdrojov podporil

Fond na podporu umenia.

Sociálny
Kultúrny
Fond

Vydanie tejto publikácie bolo podporené

zo Sociálneho a kultúrneho fondu SOZA.

Ďakujeme!

Klavír je predmet značnej veľkosti a zaobstaráť si ho domov je vážne rozhodnutie, ktoré ovplyvní váš život a zmapuje susedské vzťahy. Je to *l'objet sonore*. Je to miesto, kam si odkladáte levanduľové vrecká proti moliam. Je to polička na knihy, pýcha domácnosti, najťažšia vec, akú vlastníte (možno aj najstaršia), stojan na noty, fotografie a kvety, kus nábytku, krásne spracovaný predmet z dreva a kovu. Je to čas, ktorý s ním strávite.

EVA A ADAM – 12 prelúdií pre začiatok, je spoločné dielo mladého skladateľa Adama Baranca a hudobníka a pedagóga Fera Királya, ktorí spolu pripravili príručku – manuál pre dospelých začiatocníkov a začiatocníčky, ktorí*é sa neboja to s klavírom vyskúšať po svojom. Prelúdiá sú zoradené podľa náročnosti a viac než polovica z nich obsahuje podrobný návod, ktorý pomôže pri samostatnom štúdiu. Zbierka bola zostavená tak, aby z kompozičného hľadiska previedla čitateľov a čitateľky rôznymi prístupmi a technikami. Z umeleckého zas tak, aby hráčstvo prišlo do kontaktu so súčasnou hudbou a nebolo odkázané na skladby a cvičenia pre deti. Návody k jednotlivým skladbám odhaľujú význam hudobných symbolov, učia analýze, navrhujú spôsob nácviku a improvizácie. Smerujú tak k zvládnutiu a úspešnému naštudovaniu skladieb.

Album vydalo združenie ooo v snahe podporiť domáce muzicírovanie, povzbudiť k hre a radosti z nej.

ISMN: 979-0-9010038-1-1
www.zdruzenie.ooo

